

Vrt Golubice mira, nagrađen na izložbi Floraart 1998. godine.

U Hrvatskoj djeluje samo 36 ovlaštenih krajobraznih arhitekata, a jedna od njih je i Nataša Tiška Vrsalović čija tvrtka *Dionaea vrtovi* projektira, izvodi i održava javne, poslovne, privatne vrtove i parkove, a specijalizirali su se i za u nas još rijetke, vrtovo na krovovima...

zelene maštarije Nataše Tiške Vrsalović

TEKST: SNJEŽANA KRČMAR
FOTOGRAFIJE: ŽARKO BAŠIĆ / ARHIV DIONAEA VRTOVI

Nataša Tiška Vrsalović po zanimanju je diplomirani inženjer agronomije, smjer: Vrtnarstvo i oblikovanje pejzaža, a radi kao ovlaštena krajobrazna arhitektica. Njezina tvrtka *Dionaea vrtovi*, koju je osnovala 1993. godine, bavi se projektiranjem, izvođenjem i održavanjem rezidencijalnih, javnih, poslovnih i privatnih vrtova i parkova. Također projektira i izvodi vrtne-tehničke elemente poput fontana, jezera, slapova, sjenica, vrtnih klupa, opločnjaka, vrtnog rasvjeta i navodnjavanja, uređuje atrijske i zimске vrtove u javnim objektima i privatnim kućama. Ideja o nazivu tvrtke *Dionaea vrtovi* potječe iz razdoblja kad je Nataša bila vlasnica cvjećarnice. Naime *Dionaea muscipala*, ime je jedne vrste biljke mesožderke, kojih je u njenoj cvjećarnici bilo više od dvadesetak.

OD IDEJE DO ZELENOG VRTA

Ze razliku od zgrade, vrt je živa tvorevina, pa i proces njegova nastajanja podliježe drugim pravilima. "Postoji razlika između projektiranja i izvođenja vrtova uz obiteljsku

kud i oroga uz neki poslovni ili javni objekt", pojašnjava Nataša Tiška Vrsalović. Najprije se načini detaljan prethodni rad, pri čemu se uzima u obzir izgled okoliša - cesta, potok, šuma, a izgled vrta valja prilagoditi arhitekturni kući i konfiguraciji terena. Zatim slijedi razgovor s investitorom o tome kakav tip vrta i ko u vrtu biljaka u njemu želi. Kad je riječ o privatnom vrtu, krajobrazni ga arhitekt uvijek nastoji osmisliti tako da odgovara potrebama ljudi koji u njemu borave, a ti zahtjevi su kojiput različito realni. "Ponekad nadzirelaj traži da na prostoru od svega 50 četvornih metara smjestim vodeni element, prostor za igru djece, pet-šest stabala i voćnjak, pa ga moram razočarati činjenicom da je to nemoguće." Potom se zrađuje idejna skica, u jednoj ili više varijanti, i usklađuju detalji da bi se nakon toga izradio izvedbeni projekt i pristupilo izvođenju vrta. Također je važno da ljudi znaju koje biljke žele u vrtu, kako će one izgledati kad izrastu i mogu li si priuštiti njihovo stalno održavanje - košenje, okopavanje, plijevljenje, orezivanje, formiranje i prihranu biljaka. "Ja osobno ne volim pretrpane vrtove, s mnogo različitih elemenata, smatram da

△ Izložba Hrvatska zemlja, predstavljena ispod staklenog poda na svjetskoj izložbi Expo 2000., u Hannoveru.

je dobro ostaviti prostora za središnju travnatu površinu i dajem prednost elegantnom, skladnom razmještanju biljaka", dodaje Nataša.

POTEŠKOĆE PRI IZVEDBI

Krajobrazne se arhitekta često pozive da izrade projekt privatnog vrta tek onda kad su građevinski radovi u vrtu, poput staza, prilaza i terase, već gotovi. Tada projekt vrta i raspored biljnog materijala valja prilagoditi postojećem stanju, što uvelike otežava i ograničava njihovu djelatnost. "Mnogo je bolje kad sudjelujemo u fazi projektiranja same kuće, ako da možemo odmah načiniti pripreme radova za vrt." Jedan od problema s kojim se krajobrazni arhitekti susreću jest činjenica da građevinari, nakon završenih radova, sav suvišni materijal, pa i smeće, ukopaju u bućuću zelenu površinu, preko koje razastru plitki zemljani sloj. Na akvu sloju zemlje nije moguće napraviti vrt, pa ga valja u potpunosti ukloniti i umjesto njega staviti plodnu zemlju. "Ljudi često smatraju da je svejedno na kakvoj zemlji se radi vrt, no, mi u ovakvim slučajevima ne možemo napraviti kvalitetan posao niti dati jednogodišnje jamstvo, koje inače dajemo za sav posađeni biljni materijal", ističe Nataša. Naime, treba početi jedne vegetacijske sezone da se vidi je li se biljka primila ili nije, a posadi li se ona u šutu, kamenu ili smeću, opstanak biljke nije izvjestan. Kad je riječ o vrtovima javnih i poslovnih objekata, potpuno je imati gotov projekt krajobraznog uređenja već u fazi dobivanja građevinske dozvole za objekt. Prema tom se projektu najčešće vrt ne izvodi, jer je on izrađen forme radi i često nije napravljen dovoljno stručno. Vrlo je važno da projekt odgovara izvedbenom stanju, jer je, u suprotnome, potrebno prepraviti projekt i tražiti suglasnost za njegovu promjenu.

KROVNI I ATRIJSKI VRTOVI

Tvrtka *Dionaea vrtovi* projektira i izvodi i krovne vrtove. Onaj na krovu zgrade Engleske ambasade u Hurlbičtovoj ulici i zgrade *Hrvatskog Astoklaba* u Aveniji Dubrovnik, u Zagrebu, njihova su djela, kao i atrijski vrt u središtu zgrade HAK-a. "Atrijski vrt je sa svih strana omeđen zidovima, može biti otvoren ili nakriven,

◀ Atrijski vrt poslovne zgrade MILSING, Zagreb, Odra.

Nataša Tiška Vrsalović projektirala je neke od najljepših privatnih i javnih vrtova u nas.

◀ Krovni vrt Engleske ambasade - polukugle šimšira, pokrivač od vinke i kameni obluci.

▽ Jezero privatne kuće u Karlovcu.

△ Izložbeni vrt Grvena rapsodija nagrađen na Floraarta 1997. godine.

△ Hortikulturno uređenje glavnog ulaznog prostora u hotel Esplanade, Zagreb.

▷ Njemačko vojno groblje, Vrapče.

△ ▽ Atrijski vrt u zgradi HAK-a u Aveniji Dubrovnik.

dok su krovni vrtovi svi oni koji ne naju doticaj sa zemljom, a to mogu biti i prostori iznad podzemnih garaža". objašnjava Nataša. Frinjerice, vrt iznad trgovačkog centra *Impottanne* je krovni, kao i onaj ispred hotela *Esplanade*, kojega je također projektirala *Dionaea*. Ne pripremljene građevinske radove (toplinsku i hidroizolaciju) prema potrebi se stavlja protukorijenska zaštita, potom sloj geotekstila, drenažni sloj i zemljani substrat. Postoje dvije vrste krovnih vrtova: ekstenzivni, koji zahtijevaju minimalno održavanje, te intenzivni, koji mogu imati sve elemente vanjskog vrta - jezero, fontanu i sve vrste biljaka. "Ovakvi vrtovi još su vrlo rijetki, i u Hrvatskoj i u svijetu. No, kada nema prostora u podnožju zgrade, oni su idealno rješenje da se zelenilo približi životnom prostoru", kaže Nataša.

NALJEPŠI POSAO

Ivrtka *Dionaea vrtovi* sudjelovala je na izložbama Floraarta, gdje je 1996. godine nagrađena za vrt *Golubice mira*, koji su krasile *Picassova* i Vučedolska golubica, te 1997. za izložbeni vrt *Crvena rapsodija*. Na svjetskoj izložbi *Expo 2000* u Hannoveru, u hrvatskom paviljonu ista je tvrtka u čije osti izvela vrlo atraktivnu izložbu Hrvatska zemlje, smještenu ispod staklenog poda. Godine 1995. posve je pretredila i njemačko vojno groblje u Vrapču, na koje je veliki kameni križ dopremljen i spušten helikopterom. "Doista uživam u svom poslu", s osmijehom kaže Nataša, "jer je zanimljiv, kreativan i njegovi su rezultati vidljivi. Najljepše je u tome što se vrt, za razliku od kuće, s vremenom mijenja, raste i buja. Stoga je pravi izazov predvidjeti kako će on izgledati za jednu ili pet godina, i načiniti ga takvim da u svako doba godine bude zanimljiv."